

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA VĂN HÓA DU LỊCH

-----***-----

NHỮNG MẢNH TRÒ HAY TRÊN SÂN KHẤU
CHÈO TRONG HOẠT ĐỘNG KINH DOANH
DU LỊCH TẠI HÀ NỘI

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP

Giáo viên hướng dẫn : ThS. Hồ Thị Thu Hà

Sinh viên thực hiện : Nguyễn Lan Anh

Lớp : VHDL 16C

HÀ NỘI - 2012

MỤC LỤC

PHẦN MỞ ĐẦU	1
1 Lí do chọn đề tài:.....	1
2 Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu:.....	2
3 Phương pháp nghiên cứu:	2
4 Phạm vi nghiên cứu:	2
5 Tình hình nghiên cứu:.....	3
6 Bố cục đề tài:.....	4
CHƯƠNG I TỔNG QUAN VỀ NGHỆ THUẬT CHÈO	5
1.1 Tên gọi, nguồn gốc và quá trình phát triển.....	5
1.1.1 Tên gọi:	5
1.1.2 Nguồn gốc và quá trình phát triển.....	6
1.1.2.2 Quá trình phát triển của nghệ thuật Chèo.....	8
1.2 Những đặc điểm của nghệ thuật chèo.	12
1.2.1 Chèo là một thể loại kịch hát có kịch bản được cấu trúc theo kiểu “mảnh trò”.....	12
1.2.2 Chèo là sân khấu ước lệ, cách điệu, tượng trưng.....	14
1.2.3 Đề tài và nội dung tư tưởng.	16
1.2.4 Chèo là sân khấu mang đậm yếu tố hài hước, trào lộng.	17
1.2.5 Nghệ thuật biểu diễn.....	18
1.2.5.1 Âm nhạc:	18
1.2.5.2 Múa.	19
1.2.5.3 Hóa trang và phục trang.....	20
1.2.5.4 Đạo cụ:.....	21
1.2.5.5 Tổ chức biểu diễn.	22

CHƯƠNG II: NHỮNG MẢNH TRÒ HAY TRÊN SÂN KHẤU CHÈO VÀ NHỮNG ƯU THẾ CỦA NÓ TRONG VIỆC TẠO SẢN PHẨM DU LỊCH	25
2.1 Những trích đoạn tiêu biểu trên sân khấu chèo.	25
2.1.1 Trích đoạn “Thị Mầu lên chùa”. (Vở Quan Âm Thị Kính).....	26
2.1.2 Trích đoạn “Thị Mầu dụ Nô”.(Vở Quan Âm Thị Kính).	28
2.1.3 Trích đoạn “Mẹ Đốp - Xã trưởng”.(Vở Quan Âm Thị Kính).	30
2.1.4 Trích đoạn “Ngả vạ”.(Vở Quan Âm Thị Kính)..	31
2.1.5 Trích đoạn “Tuần Ty Đào Huệ”.(Vở Chu Mãi Thần).....	33
2.1.6 Trích đoạn “Cả Sút dặn em”.(Vở Kim Nham).	35
2.1.7 Trích đoạn “Súy Vân giả dại”.(Vở Kim Nham).	36
2.2 Những ưu thế nổi bật của các mảnh trò đặc sắc trong việc tạo sản phẩm du lịch.	39
2.2.1 Khả năng đáp ứng tính mới, lạ, độc đáo, hấp dẫn cho một sản phẩm du lịch.	39
2.2.2 Khả năng thích ứng về mặt thời gian đối với khách du lịch.	41
2.2.3 Khả năng phối kết hợp để xây dựng các chương trình biểu diễn phù hợp với mọi đối tượng khách du lịch.	43
2.2.3.1 Xây dựng chương trình biểu diễn bằng cách kết hợp những mảnh trò đặc sắc từ nhiều vở chèo khác nhau.....	43
2.2.3.2 Xây dựng những chương trình biểu diễn kết hợp các mảnh trò hay của sân khấu chèo với các loại hình nghệ thuật biểu diễn truyền thống khác.	45
2.2.3.3 Khả năng đa dạng hóa không gian biểu diễn thích ứng với nhu cầu của kinh doanh du lịch cao.	46

CHƯƠNG III: PHƯƠNG THỨC KHAI THÁC NHỮNG MẢNH TRÒ HAY TRÊN SÂN KHẤU CHÈO TRONG HOẠT ĐỘNG KINH DOANH DU LỊCH TẠI HÀ NỘI.....	48
3.1 Vài nét về thực trạng khai thác những mảnh trò hay trên sân khấu chèo trong động kinh doanh du lịch tại Hà Nội.....	48
3.1.1 Các điểm tổ chức biểu diễn chèo phục vụ khách du lịch tại Hà Nội.....	48
3.1.2 Cơ sở vật chất - kỹ thuật phục vụ biểu diễn cho khách du lịch.....	49
3.1.3 Dẫn diễn viên biểu diễn phục vụ khách du lịch tại Hà Nội.....	51
3.1.4 Các chương trình biểu diễn phục vụ khách du lịch.	56
3.1.5 Tình hình khách du lịch và doanh thu.	58
3.2 Phương thức khai thác những mảnh trò hay trên sân khấu chèo trong hoạt động kinh doanh du lịch tại Hà Nội.	60
3.2.1 Trong lĩnh vực hoạt động giải trí phục vụ khách du lịch.	61
3.2.1.1 Đa dạng hóa các điểm biểu diễn.	61
3.2.1.2 Tăng cường nguồn nhân lực biểu diễn phục vụ du lịch.	63
3.2.1.3 Đầu tư cơ sở vật chất vào các điểm biểu diễn mới xây dựng.....	65
3.2.1.4 Xây dựng các chương trình biểu diễn phù hợp với khách du lịch.....	66
3.2.2 Trong lĩnh vực kinh doanh lễ hành.	71
3.2.2.1 Kết cấu các điểm biểu diễn Chèo vào các chương trình du lịch tới Hà Nội.	72
3.2.2.2 Phối kết hợp với các đơn vị khác.	73
3.2.3 Trong lễ hội du lịch.	74
3.2.4 Trong hoạt động quảng bá du lịch.	76
KẾT LUẬN.....	78
TÀI LIỆU THAM KHẢO	87
PHỤ LỤC	85

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài:

Chèo là một loại hình sân khấu độc đáo của đồng bằng Bắc Bộ. Từ bao đời nay, chiếu Chèo đã là một hình thức giải trí hấp dẫn, là một món ăn tinh thần không thể thiếu đối với những người nông dân chân lấm tay bùn. Chẳng những thế mà ca dao xưa đã có câu : “”Ăn no rồi lại nằm khèo. Nghe giục trống chèo vác bụng đi xem”. Chèo là một loại hình sân khấu có cấu trúc kịch bản theo kiểu mảnh trò. Cho nên nói tới Chèo là nói tới các mảnh trò (các trích đoạn). Trong Chèo, những mảnh trò hay sẽ quyết định tính hấp dẫn, sự thành công cho các vở Chèo. Hay nói cách khác, các vở Chèo “sống được” là nhờ sức hút của những mảnh trò tiêu biểu, đặc sắc đó.

Kinh doanh du lịch là một loại hình kinh doanh luôn đòi hỏi phải có yếu tố mới lạ, hấp dẫn. Việc khai thác những mảnh trò hay trên sân khấu Chèo để tạo thành một sản phẩm du lịch văn hóa có thể đáp ứng được điều đó. Hiện nay, tại Hà Nội, những sản phẩm du lịch được khai thác từ nghệ thuật biểu diễn truyền thống có thể nói là vô cùng hiếm hoi. Du khách đến với thủ đô ngàn năm văn hiến chỉ có thể được thư giãn với loại hình nghệ thuật Múa rối nước, còn hầu như những di sản nghệ thuật độc đáo khác trong đó có sân khấu Chèo chưa được biết đến. Không phải bởi vì những di sản nghệ thuật đó không hấp dẫn, không độc đáo, mà vì chúng chưa được những người làm du lịch tại Hà Nội thực sự quan tâm và thực lòng tâm huyết đưa chúng tới với khách du lịch bằng những phương thức khai thác hiệu quả.

Trước đây, đã có nhiều công trình nghiên cứu về Chèo, tập trung có, tản mạn có. Hầu hết các công trình nghiên cứu trên đều nghiên cứu Chèo với tư cách là một loại hình nghệ thuật dân gian. Việc nghiên cứu những mảnh trò tiêu biểu để khai thác, tạo sản phẩm cho hoạt động du lịch thì chưa sẵn. Thiết

ngi, đây vẫn là mảnh đất cần phải cày xới, ươm trồng. Với tất cả những lí do trên, tôi mạnh dạn chọn đề tài: **“Những mảnh trò hay trên sân khấu chèo trong hoạt động kinh doanh du lịch tại Hà Nội”** để làm đề tài luận văn tốt nghiệp của mình.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu:

- Mục đích nghiên cứu: Nghiên cứu những trích đoạn đặc sắc nhất của nghệ thuật Chèo để xây dựng những sản phẩm du lịch hấp dẫn, tăng hiệu quả kinh doanh cho ngành du lịch Hà Nội.

- Nhiệm vụ nghiên cứu:

Để đạt được mục đích trên, đề tài cần phải giải quyết được những nhiệm vụ chủ yếu sau đây:

- Nghiên cứu những đặc trưng độc đáo của nghệ thuật Chèo và sức hấp dẫn cùng vị thế quan trọng của các mảnh trò hay trên sân khấu Chèo trong hoạt động kinh doanh du lịch.

- Đánh giá thực trạng khai thác những mảnh trò nổi tiếng của sân khấu Chèo trong hoạt động kinh doanh du lịch trên địa bàn Hà Nội.

- Đề ra các phương thức khai thác những mảnh trò hay của nghệ thuật Chèo trong hoạt động kinh doanh du lịch tại Hà Nội.

3. Phương pháp nghiên cứu:

- Phương pháp thu thập và xử lý tài liệu.

- Phương pháp phân tích, chứng minh, tổng hợp vấn đề.

- Phương pháp phỏng vấn, điều tra xã hội học, quay phim, chụp ảnh.

4. Phạm vi nghiên cứu:

- Phạm vi kiến thức: Đề tài không hướng sự chú ý vào nghệ thuật Chèo nói chung, mà chỉ tập trung vào những mảnh trò tiêu biểu, đặc sắc của sân khấu Chèo.

- Phạm vi không gian: Những địa điểm biểu diễn Chèo trên địa bàn Hà Nội.

5. Tình hình nghiên cứu:

Xưa nay, đã có rất nhiều công trình nghiên cứu về nghệ thuật sân khấu Chèo nói chung. Sân khấu Chèo đã đem nét đặc sắc của văn hoá dân tộc Việt Nam tới bạn bè quốc tế, là cầu nối giữa nền văn hoá thế giới và văn hoá Việt Nam, vẽ nên một bức tranh sinh động về văn hoá Việt Nam trong con mắt bạn bè quốc tế. Tìm hiểu cái đẹp trong nghệ thuật sân khấu Chèo sẽ cho chúng ta hiểu biết hơn về một góc của nền văn hoá dân tộc. Nhiều thập kỷ qua, những vấn đề về nghệ thuật sân khấu Chèo đã được giới nghiên cứu sân khấu trong nước đặc biệt quan tâm. Nhiều công trình nghiên cứu đã được công bố, nhiều cuộc hội thảo với quy mô và chủ đề khác nhau về nghệ thuật Chèo đã được tiến hành, khó có thể thống kê một cách tường tận. Việc nghiên cứu các vấn đề về nghệ thuật sân khấu Chèo phải kể đến hai cuộc hội thảo lớn do Viện sân khấu liên kết với Sở Văn hoá Thông tin Thái Bình tổ chức vào tháng 7 năm 1986 với chủ đề “ Bàn về sự phát triển của nghệ thuật Chèo”. Và Viện Sân khấu phối hợp với Sở Văn hoá Thông tin Hà Nội tổ chức vào tháng 10 năm 1988 với chủ đề: “Bàn về đặc trưng của nghệ thuật Chèo”. Hiện nay cũng có nhiều cuộc hội thảo khoa học nghiên cứu về nghệ thuật sân khấu Chèo. Đó là những đóng góp vô cùng to lớn để chúng ta có cái nhìn toàn diện hơn về nghệ thuật sân khấu chèo Việt Nam. .

Phục vụ cho nghiên cứu, cho việc tìm hiểu lí luận thì tiêu biểu như cuốn “*Về nghệ thuật chèo*”, tác giả Trần Việt Ngữ (1996). Trong công trình này, tác giả có giới thiệu về nguồn gốc, tên gọi, quá trình hình thành và phát triển cũng như những đặc điểm nghệ thuật cơ bản của sân khấu Chèo. Hay cuốn sách của tác giả Tất Thắng với tên gọi “*Sân khấu truyền thống từ chức năng giáo huấn đạo đức*”,(2002), trong cuốn sách này tác giả chú trọng nghiên cứu

giá trị đạo đức ẩn sâu bên trong lớp nội dung của ba thể loại nghệ thuật biểu diễn truyền thống: Tuồng, Chèo và Rối nước. Ngoài những công trình nghiên cứu trên còn có nhiều công trình nghiên cứu khác phục vụ cho công tác tìm hiểu, lí luận như cuốn “*Chèo và Tuồng*” của Hoàng Ngọc Phách và Huỳnh Lý (1958), “*Quá trình hình thành và phát triển của nghệ thuật Chèo*” (Ban Nghiên cứu Chèo-1964)...

Bên cạnh việc nghiên cứu về nghệ thuật sân khấu Chèo nói chung, cũng có một số tác phẩm, công trình nghiên cứu về từng trích đoạn tiêu biểu trong các vở Chèo cổ như cuốn sách “*Những mảnh trò hay*” của tác giả Tất Thắng được xuất bản năm 1999 bởi Nhà xuất bản Sân khấu Hà Nội. Tác giả viết cuốn sách này với mục đích giới thiệu cho độc giả những mảnh trò hay, tiêu biểu trong thể loại Chèo và Tuồng.

Chèo là loại hình nghệ thuật truyền thống đặc trưng của vùng quê Bắc Bộ nhưng việc đi sâu, tìm hiểu tính hấp dẫn và vị thế của từng mảnh trò hay trên sân khấu Chèo, qua đó khai thác để phục vụ du lịch thì hầu như chưa có công trình nào quan tâm. Do vậy, tiếp thu những thành quả mà người đi trước để lại, tôi quyết định chọn đề tài “**Những mảnh trò hay trên sân khấu chèo với hoạt động kinh doanh du lịch tại Hà Nội**” để nghiên cứu mong góp một phần nào vào việc nâng cao hiệu quả du lịch tại Hà Nội.

6. Bộ cục đề tài:

Ngoài phần mở đầu, kết luận, tài liệu tham khảo, phụ lục, đề tài được triển khai theo ba vấn đề chính:

Chương I: Khái quát về nghệ thuật Chèo.

Chương II: Những mảnh trò hay trên sân khấu Chèo và những ưu thế của nó trong việc tạo sản phẩm du lịch.

Chương III: Phương thức khai thác những mảnh trò hay trên sân khấu Chèo trong hoạt động kinh doanh du lịch tại Hà Nội.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

I. Sách

- Vũ Khắc Khoan – “*Tìm hiểu sân khấu chèo*”, NXB Lửa thiêng Sài Gòn, 1974.
- Trần Đình Ngôn – “*Tác giả Kịch Việt Nam*”, NXB Sân khấu Hà Nội, 1990.
- Trần Việt Ngữ - “*Về nghệ thuật Chèo*”, Viện nghiên cứu âm nhạc 1996, 770tr.
- Tất Thắng – “*Những mảnh trò hay*”, NXB Sân khấu Hà Nội 1999, 395 tr.
- Tất Thắng – “*Sân khấu truyền thống từ chức năng giáo huấn đạo đức*”, NXB Khoa học xã hội 2002, 614 tr.
- Mịch Quang – “*Đặc trưng nghệ thuật Tuồng*”, Sở văn hóa thông tin tỉnh Phú Khánh, 1988.
- Phạm Thu Yến – “*Giáo trình Văn học dân gian*”, Nhà xuất bản Đại học Sư phạm.

II. Báo & Tạp chí

- Trần Việt Ngữ - “*Chèo với đề tài nông nghiệp*”, Tạp chí Văn học, số 4, 1978.
- Mai Vy - “*Tìm hiểu nghệ thuật múa trong sân khấu chèo ở Thăng Long - Đông Đô - Hà Nội*” _ tạp chí Văn học nghệ thuật _15/11/2009.
- Trần Sa - “*Ngôn ngữ tiềm ẩn trong chèo cổ*”_tạp chí Văn học nghệ thuật_số 309, tháng 3/2010.

III. Mạng internet

- <http://nhahatcheovietnam.com.vn>.
- <http://nhahatcheohanoi.vn>.
- <http://quanho.org.vn>
- <http://zing.vn>.
- <http://ngoisao.net>